

בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

עפ"ג 42359-03-20 שחם נ' המחלקה לחקירות שוטרים

כבוד השופטת עמיתה מרים דיסקין

כבוד השופט מרדכי לוי

כבוד השופטת גיליה רביד

המערער

ניסו שחם

ע"י ב"כ עוה"ד בועז בן צור ודיקלה סירקיס

נגד

המשיבה

המחלקה לחקירות שוטרים

ע"י ב"כ עוה"ד רונן יצחק וליאת יונניאן

תקציר פסק-דין

השופט מרדכי לוי

כללי

1. לפנינו ערעור על גזר הדין, שבו הושתו על המערער (בעיקר) 10 חודשי מאסר בפועל.
2. נגד המערער הוגש ביום 14.10.13 כתב אישום, שבו פורטו שמונה פרשות שונות, כלפי שמונה שוטרים, בעיקר בין השנים 2007-2012 – שעיקריהן כדלהלן:

הפרשה הראשונה עניינה בקשר המיני שקיים שחם עם א.א., שוטרת בשירות חובה כבת 20. תחילתו של הקשר במפגש אקראי בין השניים במהלך שנת 2000. לאחר מפגש זה יזם שחם קשר טלפוני עם השוטרת, שהתפתח בהמשך לקשר מיני, אשר כלל קיום יחסי מין מלאים במספר הזדמנויות שונות ובמקומות שונים (לרבות במשרדו). במהלך תקופת הקשר המיני ביניהם, שחם פעל בעניינה של השוטרת, לרבות המלצה לאישור בקשתה לסיוע כספי.

הפרשה השנייה עניינה בקשר המיני שקיים שחם עם ב.ב., המשרתת במשטרה החל משנת 1977. תחילתו של הקשר בבקשת השוטרת בשנת 2007 לקיים ראיון עם שחם בעניין שיבוצה. בעקבות הבקשה יצר שחם קשר טלפוני עם השוטרת, שהפך מאותו רגע לתכוף ובעל אופי מיני, ואף התפתח לקיום יחסי מין מלאים ברכבו. בד בבד, שחם טיפל בבקשתה לשיבוץ כחוקרת, ערך לה ראיון בנוגע לבקשתה לעבור לתפקיד מנהלי ובסיומו נתן הוראה להעבירה והורה לפקודו לקלוט אותה, חרף התנגדותו.

הפרשה השלישית עניינה הקשר המיני שקיים שחם עם ג.ג., המשרתת במשטרה משירות החובה שלה. תחילתו של הקשר במפגש אקראי ביום הספורט שנערך לשוטרי מחוז ירושלים, שבעקבותיו יצר שחם קשר טלפוני עם השוטרת והעניק לה אישור לקבלת רכב משטרתו למשך סוף השבוע. השניים החלו בקשר אינטנסיבי, לעיתים בעל גוון מיני, שהגיע לקיום יחסי מין מלאים בבית אמו של שחם. בעוד מתנהל ביניהם קשר בעל אופי מיני, ערך שחם ראיון לשוטרת בנוגע לבקשתה לעבור מתפקידה ובסופו של הראיון אישר את המעבר.

הפרשה הרביעית עניינה הקשר המיני שקיים שחם עם ד.ד. תחילתו של הקשר בריאיון שערך שחם לשוטרת בנוגע לבקשתה לפרוש או לעבור למחוז הדרומי. בתום הריאיון אישר שחם את בקשת המעבר ובהמשך יצר עמה קשר טלפוני. כעבור כחודש נכחו שחם והשוטרת במסיבת פורים של אגף התנועה בירושלים. באותו ערב קיימו יחסי מין ברכבו של שחם. שבועיים לאחר מכן ביקש שחם מקצינת משאבי האנוש לקלוט אותה ללא דיחוי. הקשר הטלפוני בין שחם לבינה, כמו גם הקשר המיני ביניהם, נמשך אף לאחר מעברה למחוז הדרומי.

הפרשה החמישית עניינה הקשר המיני שקיים שחם עם ה.ה., כשסיימה את שירות החובה ועמדה לפני שירות קבע במשטרה. תחילת הקשר בריאיון שערך שחם לשוטרת בנוגע לבקשתה להתגייס לשירות קבע, שאותה אישר. בעקבות הריאיון יצר שחם קשר עם השוטרת וביקש להיפגש עמה; ובהגיעה, נישק אותה על שפתיה. מפגש זה התפתח לקשר מיני תדיר, שכלל קיום יחסי מין מלאים, בין היתר בלשכתו של שחם. במהלך הקשר פעל שחם בעניינה, לרבות אישור העלאתה בדרגה ואישור הארכת שירותה. אף לאחר סיום הקשר המיני המשיך שחם לפעול בעניינה וערך עמה "שיחת חתך", שבמהלכה נישק אותה על שפתיה תוך החדרת לשונו לפיה, מבלי לתת דעתו לשאלת רצונה. השוטרת לא חפצה במגעו, נרתעה לאחור ועזבה מיד את המשרד, תוך שהיא נסערת ובוכה.

ברקע הפרשה השישית – שבמסגרתה הואשם שחם [והורשע] גם בעבירה של מעשה מגונה ללא הסכמה – בקשה שהגישה ו.ו. לעבור מתפקיד "מבצעי" לתפקיד "מנהלי" במשמר הגבול. משסורבה על ידי מפקדה, ביקשה לקיים ראיון עם שחם. לאחר הריאיון אישר שחם את ההעברה. לאחר מכן החל שחם ליצור עם השוטרת קשר תכוף, שהפך לבעל גוון אישי, שבמהלכו ביקש להיפגש עמה, אך היא סירבה. לימים המשיך שחם, חרף התחמקותה, להפציר בה להיפגש עמו, עד שבאחת השיחות נעתרה לו חרף אי הנוחות שחשה, וכשנפגשו בערב, ברכבו של שחם, הוא רכן לפתע לעברה ונישק אותה על שפתיה, תוך שהחדיר את לשונו לפיה, בניגוד לרצונה. אף כי בתגובה היא הדפה את שחם, הוא המשיך במעשיו ושב ורכן לעברה, אך היא חמקה ממנו ויצאה מהרכב כשהיא נסערת.

בפרשה השביעית – שבמסגרתה הואשם שחם [והורשע על ידינו] גם בעבירה של הטרדה מינית, בגין מעשים שביצע כלפי ז.ז., אזרחית עובדת המשטרה. תחילת הפרשה בברכת "שנה טובה" ששלחה ז.ז. לשחם, שבעקבותיה יצרה עמה קשר מזכירתו, בהוראתו, וציינה שהוא מבקש את מספר הנייד שלה. לאחר מכן, החל בינה לבין שחם קשר טלפוני, שבמהלכו נהג להציע לה הצעות בעלות אופי מיני ולהתמקד במיניותה, לרבות שאלות בדבר צבע בגדי ההלבשה התחתונה שלה והבעת רצונו להיפגש איתה. שחם המשיך בהתקשרויות בעלות תוכן מיני לאורך זמן, ולמרות שהיא לא הייתה מעוניינת בהן, היא נמנעה מלשים להן קץ. לאחר מספר חדשים היא פנתה אליו ודרשה במפגיע שיחדל ממעשיו, והוא הפסיק ממנהגו.

הפרשה השמינית – שבמסגרתה הואשם שחם גם בעבירה של מעשה מגונה **תוך ניצול יחסי מרות** [עבירה שממנה הוא זוכה ולא הוגש על כך ערעור] – מתייחסת אל ח.ח. ההיכרות בין שחם לבינה החלה במהלך עבודתם המשותפת. מעשיו של שחם כללו נשיקה על שפתיה במהלך סיור עבודה (מבלי שחפצה בכך ובלא ששיתפה עמו פעולה); ניסיונות לשכנע אותה להיפגש עמו לקיום יחסי מין (ובתגובה, היא התחמקה בתואנות שונות); בהזדמנויות שונות ניסה לנשקה על שפתיה, אך היא הסיטה את ראשה, וכתוצאה מכך נישק אותה סמוך לשפתיה; בהזדמנות אחרת, בשעת ערב, כשהגיע למשרדה, נטל שחם את כף ידה והניחה על איבר מינו, תוך שהוא מחבק אותה, ונגע באיבר מינה, ונישק אותה סמוך לשפתיה – כל זאת בניגוד לרצונה. על רקע זה היא פנתה לשחם וביקשה את סיועו בהעברת בעלה, שאף הוא שירת כשוטר, לתפקיד חדש. שחם נעתר לבקשה וההעברה אושרה.

בסוף כתב האישום צוינו **הוראות החיקוק: מרמה והפרת אמונים** [ביחס להתנהלותו הכוללת בשמונה הפרשות דלעיל]; **מעשה מגונה [ללא הסכמה]** ביחס לשוטרת ו.ו.; **מעשה מגונה [תוך ניצול יחסי מרות]** ביחס לשוטרת ח.ח.; **והטרדה מינית** ביחס ל-ז.ז.

3. **בהכרעת הדין של בית משפט השלום** הורשע המערער בעבירה (אחת) של מעשה מגונה (ללא הסכמה) ביחס לשוטרת ו.ו., וזוכה מכל יתר העבירות שיוחסו לו.

4. בחודש ינואר 2019 הוגשו לבית משפט זה שני ערעורים על הכרעת הדין: האחד, ערעור המדינה על זיכוי המערער מהעבירות שיוחסו לו, מלבד הזיכוי מהעבירה של מעשה מגונה תוך ניצול יחסי מרות ביחס לשוטרת ח.ח.; והשני, ערעורו של המערער על הרשעתו בעבירה של מעשה מגונה ללא הסכמה כלפי השוטרת ו.ו.

5. ביום 23.9.19 ניתן פסק דינו בשני הערעורים על הכרעת הדין (להלן: "פסק דינו הקודם").

פה אחד החלטנו להרשיע את המערער בעבירה של הפרת אמונים, ביחס לשמונה הפרשות שנכללו בכתב האישום, וכן בעבירה של הטרדה מינית ביחס ל-ז.ז.

נוסף על כך, פה אחד דחינו את ערעורו של שחם על הרשעתו בעבירה של מעשה מגונה כלפי השוטרת ו.ו.

בעקבות כך הורינו להחזיר את התיק לבית משפט השלום לגזירת העונש.

תמצית גזר הדין מושא הערעור

7. בית משפט קמא סבר כי מתחם העונש ההולם "בגין כלל האירועים הוא מאסר שירוצה בדרך של עבודות שירות ועד ל-18 חודשי מאסר".

בית המשפט קבע כי "במכלול השיקולים ... יש למקם את הנאשם במרכז מתחם הענישה".

סוף דבר, הוטלו על המערער, כאמור, עשרה חודשי מאסר בפועל.

תמצית עמדת המערער וטיעונו

8. בטיעונו העלה ב"כ המערער שורה של טענות ועתר כי על המערער יוטלו של"צ ומאסר מותנה.

9. לטענת ב"כ המערער, גזר הדין חוטא באופן מהותי לעקרון ההלימה ומחמיר עם המערער שלא כדין. עוד נטען כי בית משפט קמא חרג ממתחם העונש ההולם והשית עונש מחמיר, נוכח שורה של קביעות מהותיות שגויות, שאינן תואמות את המסד הראייתי שעל יסודו הורשע המערער.

ב"כ המערער הפנה, בין היתר, גם לנסיבות האישיות של המערער, לרבות פיטוריו מהמשטרה, וכן לעדויות האופי בעניינו ואף ל"תפיסתו הייחודית כמפקד, אשר רואה את השוטר הפרטי ואת הצרכים האישיים שלו במרכז ... לפני צרכי המערכת ... בניגוד לעמדתם של מפקדים אחרים".

10. בהודעת הערעור טען ב"כ המערער גם כי "בית המשפט קמא לא הביא במכלול שיקוליו את טענת ההגנה מן הצדק שעמדה למערער כנסיבה להקלה בעונשו", וזאת בגין "אכיפה בררנית". כמו כן שב ב"כ המערער והעלה בקשה להוספת ראיה, בדומה לבקשה שהעלה בטרם ניתן פסק דינו הקודם. אולם, בהחלטה שניתנה על ידינו ביום 20.6.20 שבנו ודחינו הן את הבקשה להוספת ראיה והן את הטענה של הגנה מן הצדק בגין אכיפה בררנית, תוך הפניה לנימוקים שפורטו בעמודים 105-101 לפסק דינו הקודם.

תמצית עמדת המשיבה וטיעוניה

11. ב"כ המשיבה ביקש לדחות את הערעור והדגיש כי לבד מהטעות שבפסיקת פיצוי לח.ח. – פיצוי שאין מחלוקת שכלל לא נתבקש על ידי המאשימה – לא נפלו בגזר הדין שגגות כלשהן.

ב"כ המשיבה הטעים כי כל האמור בגזר הדין עולה בקנה אחד עם האמור בפסק דינו הקודם; ואילו טענות ב"כ המערער חוזרות על טענות שהעלה בפנינו בטרם מתן פסק דינו הקודם, שאותן דחינו.

ב"כ המשיבה הבהיר כי המערער אומנם זוכה מהעבירה של מעשה מגונה שיוחסה לו כלפי ח.ח. במסגרת הפרשה השמינית – זיכוי שנותר בעינו באשר לא הוגש עליו ערעור – אולם המערער הורשע במסגרת העבירה של הפרת אמונים במעשים הנכללים בשמונה הפרשות העובדתיות השונות שתוארו בכתב האישום, **לרבות** הפרשה השמינית המתייחסת אל ח.ח.

דין

12. לאחר בחינה מדוקדקת של טענות ב"כ המערער, הגעתי למסקנה כי **דין הערעור להידחות, מלבד ביטול הפיצוי השגוי שנפסק לשוטר ח.ח.**

כידוע, אין ערכאת הערעור נוהגת להתערב בעונש שנגזר אלא במצבים חריגים, שבהם נפלה טעות מהותית בגזר הדין, או כאשר העונש שהושת חורג באופן מובהק מזה המקובל בנסיבות דומות.

בחינת מכלול הדברים לאשורם מעלה כי, בניגוד לנטען על ידי ב"כ המערער, אין בגזר הדין טעויות מהותיות, כי אם שתי טעויות טכניות ושוליות שאחת מהן היא אף טעות סמנטית.

חלק ניכר מטענות ב"כ המערער מבוססות על חזרה על טענות שנדחו על ידינו בפסק דינו הקודם, או על הצגתן של טעויות טכניות שנפלו בגזר הדין כטעויות מהותיות כביכול.

13. ראשית, אחת מטענות ב"כ המערער מבוססת על הוצאת דברים שנכללו בגזר הדין מהקשרם, והכוונה לטענה בעניין חלופי הזמן, שנשמכת על ציטוט חלקי מהאמור בגזר הדין (ציטוט המילים "והעבירות של הפרת אמונים בוצעו בסמוך לתקופה הנחקרת"), תוך התעלמות מהמשך הדברים הישיר שבגזר הדין ("העובדה כי הטבות ניתנו שנים קודם לכן אין בהן כדי להפחית מחומרת המעשה של העמדת הנאשם את עצמו בניגוד עניינים"), שמהם עולה כי בית משפט קמא היה מודע לחלופי הזמן של מספר שנים בין המעשים ובין מועדי החקירה וכתב האישום.

14. שנית, הטענה של ב"כ המערער כי כביכול קבענו בפסק דינו הקודם שלא כל מעשה או פעולה שביצע המערער במסגרת הפרשות מושא כתב האישום מהווה עבירה פלילית, אלא רק ההתנהלות הכוללת של מעשי המערער בשמונה הפרשות יחד – אינה עולה בקנה אחד עם פסק דינו הקודם, שבו נקבע במפורש, מפי חברתי האב"ד, כי "... מתייתר הצורך לדון בשאלה האם כל פעולה בניגוד עניינים כשלעצמה ... מקיימת את היסוד העובדתי" ובעיקר כי "איני מסכימה עם מסקנתו של בית המשפט לפיה כל ניגוד עניינים שכזה, כשלעצמו, לא עלה כדי עבירה פלילית".

15. **שלישית, אומנם הכינוי של השטרות על ידי בית משפט קמא כ"מתלוננות", שעליו הלך ב"כ המערער, אינו מדויק – באשר בפועל הן לא התלוננו נגד המערער. אולם, מדובר בטעות טכנית-סמנטית, ובוודאי לא בטעות מהותית, כשברי כי הכוונה של בית משפט קמא היתה לכך שהן "נפגעות עבירה" – אם כי מדובר לטעמי בנפגעות עבירה משניות, מכיוון שנפגע העבירה המרכזי מהעבירה העיקרית של הפרת אמונים הוא הציבור.**

16. **רביעית, הטענה של ב"כ המערער כי בית משפט קמא שגה בכך שהתעלם מהדברים שמסרו חלק מהשטרות שלפיהם הן הסכימו למעשיו של המערער – מהווה התעלמות מצד ב"כ המערער מהדברים שנקבעו בפסק דינו הקודם, שבו הבהרנו כי אין מדובר ביחסים אינטימיים מתוך הסכמה לגיטימית בין בגירים שווים וכי העדויות של חלק מהשטרות בעניין הסכמתן למעשי המערער כלל אינן רלוונטיות לעניין העבירה של הפרת אמונים, אלא רק האינטרס הציבורי.**

ראו לעניין זה דברי חברתי האב"ד בפסק דינו הקודם בדבר "הפסול בקיומם של יחסים אינטימיים בין בכיר לכפיפה... " ... וכן כי :

"העבירה של הפרת האמונים מוקדשת כל כולה למאבק בשחיתות בשירות הציבורי... תכלית זו, כשהיא נבחנת בקונטקסט של קיום יחסים אינטימיים בין עובד ציבור בעל סמכות לכפיפה, אינה ממוקדת בהגנה על הכפיפה או בפגיעה בה, אלא בפגיעה בציבור... אין זה משנה אם היחסים האינטימיים שקיים שחם עם השטרות היו בהסכמה חופשית שלהן או בהסכמה שהושגה על-ידו בשל ניצול המרות".

כמו כן, ראו האמור בפסקה 4 לחוות דעתי שבפסק דינו הקודם, בעמ' 106 :

"... ככל שמדובר בעבירה העיקרית שיוחסה למשיב [שחם], של הפרת אמונים, העדויות של חלק מהשטרות בעניין הסכמתן למעשי המשיב אינן כה מעניינות ורלוונטיות, אלא האינטרס הציבורי...".

17. **חמישית, יש לדחות גם את הטענה של ב"כ המערער כי בית משפט קמא שגה כשהתבסס על ריבוי המעשים מושא הרשעתו של המערער בהפרת אמונים, כנסיבה מחמירה לעניין העונש. אומנם, המערער הורשע בעבירה אחת של הפרת אמונים, בגין התנהלותו הכוללת בפרשות שפורטו בכתב האישום; אולם, יש להבחין בין המישור של הכרעת הדין ובין מישור הענישה. לעניין הענישה, אין לקבל את טענת ב"כ המערער כי כביכול יש לראות את הרשעת המערער כמי שהורשע במעשה עבירה אחד ולא בריבוי מעשים. בדין ובצדק ראה בית משפט קמא בריבוי המעשים שבגינם הורשע המערער, כנסיבה מחמירה לעונש.**

18. **שישית, אין לקבל את טענת ב"כ המערער כי העונש של 10 חודשי מאסר בפועל סוטה באופן מהותי אף מהעונש שהוצע על ידינו בטרם ניתן פסק דינו הקודם. זאת, בעיקר בשים לב למשמעות הרבה ולמשקל הממשי שיש לייחס לקבלת אחריות מצד נאשם על מעשי העבירה שביצע, לעניין מידת העונש.**

כזכור, המערער לא קיבל את הצעתנו בשעתה – וזו כמובן היתה זכותו המלאה; הצעתנו דלעיל כלל אינה רלוונטית לערעור על גזר הדין, שאותו יש לבחון במנותק מהצעתנו האמורה.

19. **שביעית**, טענת ב"כ המערער כי בית משפט קמא לא נתן משקל לתקדימיות שבהרשעת המערער על סמך "תזת הצבירה", מתעלמת מכך שבפסק דיננו הקודם דחינו את טענת ב"כ המערער כי כביכול לא היה תקדים להרשעת נאשם על סמך "תזת הצבירה".

ראו לעניין זה בעיקר הדברים של חברתי האב"ד, בעמ' 79-81 לפסק דיננו הקודם :

"דומה שאין המדובר ב'תזה חדשנית'... הפסיקה הכירה בכך שבחינת העבירה של מרמה והפרת אמונים אינה אמורה להיעשות תוך פירוק ההתנהלות לרכיבים רכיבים וניתוח כל רכיב כשלעצמו... כך למשל... פרשת אטיאס... גם בפרשת ניסים מור, הדומה בנסיבותיה למקרה שלפנינו – קבע בית המשפט העליון בכגון דא את נכונות בחינתם של הצטברות המעשים, קרי, את נכונותה של 'תזת הצבירה'".

20. **שמינית**, יש לדחות את טענת ב"כ המערער כי בית משפט קמא לא נתן משקל לעקרון הדרגתיות הענישה. בית משפט קמא סבר, ולדעתי בצדק, כי בנסיבות הכוללות של המקרה דנן יש ליחס לכך "משקל מועט" וזאת "נוכח ריבוי הפרשיות".

21. **תשיעית**, יש לדחות גם את טענת ב"כ המערער שלפיה בית משפט קמא שגה כאשר התייחס בגזר הדין ל"טובות הנאה" שקיבל המערער מהשוטרות. כן יש לדחות את טענת ב"כ המערער שלפיה "בפסק הדין של בית המשפט המחוזי... לא נקבע כי המערער קיבל 'טובות הנאה'".

לעניין זה ראו, למשל, דברי חברתי האב"ד, בפסק דיננו הקודם :

"במקרה דנן, המדובר בשיטת מיזוג שבין יחסים אינטימיים עם כפיפות לבין עיסוק בתנאי שירותן במשטרה שפיתח שחם והפעיל לאורך שנים. ככל שחיתות, יש בה ניצול לרעה של כוח עודף כדי להשיג טובות הנאה אישיות שאינן נובעות מהתפקיד...".

"שעה שעסקינן בטיפולו של שחם בבקשות של שוטרות הזקוקות לשירותיו, וזאת לאחר 'קבלת טובת הנאה מינית' מהן בדמות הקשרים האינטימיים...".

22. **עשירית**, דין הטענה של ב"כ המערער, שלפיה "שגיאה מהותית נוספת עולה מגזר הדין... כאילו ההחלטות שקיבל שחם ביחס לאותן שוטרות היו 'תלויות קשר לא לגיטימי' – להידחות אף היא. כפי שהבהרנו בפסק דיננו הקודם (ראו למשל דברי חברתי האב"ד "על הפסול בקיומם של יחסים אינטימיים בין בכיר לכפיפה...") וכפי שבצדק ציין בית משפט קמא בגזר הדין, אכן ההחלטות שקיבל שחם ביחס לשוטרות היו תלויות קשר לא לגיטימי.

23. **זאת ועוד**, יש לדחות את טענות ב"כ המערער נגד קביעת בית משפט קמא בגזר הדין שלפיה מידת הפגיעה בערכים המוגנים מצד המערער היתה קשה; וכן יש לדחות את טרוניות ב"כ המערער על כך שבית המשפט קמא ציין בגזר הדין כי המערער "קידם שוטרות" עמן קיים קשרים פסולים וכן כי "הגיע הזמן כי בארגונים ציבוריים הפועלים בצורה היררכית יפנימו כי הקץ 'לקשרים'...".

בצדק נקבע על ידי בית משפט קמא כי המערער פגע פגיעה קשה בשלושת הערכים המוגנים מושא העבירה של הפרת אמונים – אמון הציבור בעובדי הציבור; טוהר המידות; ותקינות המינהל.

קביעה זו של בית משפט קמא מתיישבת עם הדברים שכתבנו בפסק דיננו הקודם. ראו, למשל, דברי חברתי האב"ד :

"... וכך ביתר שאת במסגרת המשטרה ... ניצול המעמד והדרגה לצורך מימוש מאוויים מיניים הוא בעל חומרה ייחודית... בענייננו ... המדובר בהתנהלות כוללת, ממושכת וחוזרת של קצין משטרה בכיר המצוי ברום ההירארכיה הארגונית ... היוצר שוב ושוב זיקה אישית חריגה ואסורה ... בדמות קשרים מיניים עם שוטרות צעירות שדרגתן נמוכה, תוך ניצול מעמדו ותפקידו ... ובמקרה דנן – קל וחומר שכך, בשים לב לכך ששחם לא טרח למשוך את ידיו מקבלת החלטות בעניינן. כל אלה מבססים פגיעה מהותית בכול שלושת הערכים – פגיעה באמון הציבור בעובדי הציבור, פגיעה מהותית בטוהר המידות ופגיעה מהותית בתקינות המנהל...".

"... מדובר בהתנהלות החוזרת על עצמה מספר משמעותי של פעמים ברמה של דפוס התנהלות סידרתי...".

כן ראו דברי חברתי כבוד השופטת רביד, בעמ' 110 לפסק דיננו הקודם :

"הסתכלות כוללת על התנהלותו של שחם מגלה תמונה קשה ודפוס התנהלות בעייתי ביותר. הנה לפנינו קצין משטרה בדרגה גבוהה מאוד, בעל תפקיד בכיר, אשר יזם קשרים אינטימיים עם שמונה שוטרות זוטרות, צעירות ממנו בשנים רבות... במעשיו אלה חטא שחם כלפי המשטרה, חטא כלפי פקודיו, חטא כלפי אותן נשים וחטא כלפי הציבור...".

בפועל, המערער אישר במספר הזדמנויות בקשות של שוטרות שעמן קיים קשרים אינטימיים פסולים ונעתר לבקשותיהן, ובכך ניתן לומר, במונח הרחב והמהותי, שהוא תרם לקידומן – לקידום ולשיפור תנאי שירותן ומקום שירותן במשטרה.

גם הדברים הנורמטיביים הכלליים שכתב בית משפט קמא בגזר הדין עולים בקנה אחד עם האמור בפסק דיננו הקודם. ראו, למשל, הדברים שכתבתי בפסקה 10 לחוות דעתי בפסק דיננו הקודם :

"מן הראוי כי בתי המשפט, גם בערכאה הדיונית, יתרמו אף הם את חלקם לגינוי מעשים דוגמת אלו שבהם נכשל שחם, ככל שהם עדיין קיימים בקרב מפקדים במשטרה, תוך השתת ענישה ממשית ומרתיעה על הנכשלים בהם, ברוח הפסיקה של בית המשפט העליון לגבי מעשים דומים מצד מפקדים בצה"ל ומצד מפקדים במשטרה...".

חשוב מכך, הדברים הערכיים שציין בית משפט קמא בגזר הדין, עולים בקנה אחד עם הפסיקה של בית המשפט העליון. כך, למשל, יפים לענייננו דברי כבוד השופט ג' קרא בעניין ניסים מור, בדבר :

"... הצורך בהסטת נקודת האיזון בענישת מעשים מסוג זה אל עבר הדגשת האינטרס הציבורי בענישה ראויה. בעונש זה יש לבטא את הגינוי החברתי ההכרחי במעשים מן הסוג האמור שנעשים תוך ניצול עמדת כח שמפקיד הציבור בידי נושאי משרה רמה, על מנת שישרתוהו כהלכה ומופנים כלפי הכפופים להם במקום עבודתם. כשהאחרונים מוצאים עצמם לכודים בין ההכרח להתנגד לבין החשש פן ייפגע מעמדם. בכך נפגעים הפרטים הכפופים לנושא המשרה ונפגע אמון הציבור במוסדותיו ובמכהנים בהם" (ההדגשות הוספו ואינן במקור).

24. מהמקובץ לעיל עולה כי טענות ב"כ המערער בדבר שגיאות מהותיות שנפלו כביכול בגזר הדין – אין להן על מה לסמוך. לכל היותר מדובר בטעויות טכניות בודדות ושוליות – כשהכוונה היא לפסיקת הפיצוי השגוי ל-ח.ח. ולכינוי השוטרות כ"מתלוננות" – שאינן מהותיות ושלא היה בהן כדי להשפיע על המתחם ועל העונש שנקבעו.

על פי הוראת סעיף 215 לחוק סדר הדין הפלילי "בית המשפט רשאי לדחות ערעור, אף אם קיבל טענה שנטענה, אם היה סבור כי לא נגרם עיוות דין".

במקרה דנו, כאמור יש לדחות את טענות ב"כ המערער כי נפלו כביכול שגיאות מהותיות בגזר הדין; ומכל מקום, בוודאי שאין לומר כי נגרם למערער עיוות דין.

25. יש לאבחן את הפסיקה שאליה הפנה ב"כ המערער מהמקרה דנו, בין היתר באשר היא מתייחסת למקרים שנסיבותיהם שונות או הרבה יותר קלות מנסיבות המקרה של שחם.

חלק מהפסיקה הוא של בית הדין למשמעת של המשטרה, שאיננו ערכאה פלילית כי אם משמעתית.

חלק אחר של הפסיקה הוא של בתי הדין הצבאיים, שהם אומנם ערכאה פלילית, אך בסמכותם לגזור, בנוסף לעונשי מאסר גם עונש של הורדה בדרגה, על כל ההשלכות הכספיות כבדות המשקל וההשלכות האחרות המתלוות להורדה בדרגה, במיוחד כשמדובר בקצין בכיר שהורדתו בכמה דרגות עלולה לפגוע באופן קשה בסכומי הפיצויים והקצבה המגיעים לו ולבני משפחתו עם פרישתו מהשירות, בעוד שבתי המשפט כידוע נעדרים סמכות להטיל עונש של הורדה בדרגה על מפקדים במשטרה שהורשעו בפלילים, כמערער.

על כן, קשה מאוד להשוות את העונשים המוטלים במקרים דומים על מפקדים בצבא בפסיקה של בתי הדין הצבאיים, הכוללים בדרך כלל גם ובעיקר הורדה בדרגה ולא רק עונש מאסר, לעונשי המאסר המושתים בבתי המשפט על עובדי ציבור לרבות על מפקדים במשטרה.

נוסף על כך, כפי שצינתי בפסקה 10 סיפא לחוות דעתי בפסק דיננו הקודם:

"... מכיוון שהמשטרה היא גוף האחראי על אכיפת החוק, התנהגות פלילית פסולה מצד קציני משטרה, במיוחד באופן חוזר ונשנה, כדוגמת התנהגותו הכוללת של שחם במקרה דנו, היא חמורה אף יותר מהתנהגות דומה מצד קצינים בצבא, וזאת מבלי לגרוע מהחומרה של התנהגות כאמור מצד מפקדים בצה"ל".

חלק ניכר מהפסיקה שעליה נסמך ב"כ המערער מתייחס למקרים שבהם הנאשמים השכילו ליטול אחריות על מעשיהם, לעתים קרובות במסגרת הסדרי טיעון, שחלקם מתייחס רק לתיקון כתב האישום המקורי וחלקם האחר הם "הסדרי טיעון סגורים", אשר כוודו על ידי בתי המשפט או על ידי בתי הדין הצבאיים. זאת, בשים לב לפסיקה של בית המשפט העליון, שלפיה רק "במקרים חריגים ונדירים" יתערב בית המשפט בהסדר טיעון לעניין העונש, ובמיוחד ב"הסדר טיעון סגור" או בהסדר שנבע מקשיים ראייתיים.

מטבע הדברים, העונשים המושתים בעקבות הודאת הנאשמים ונטילת האחריות על מעשיהם, תוך כיבוד הסדרי הטיעון, הם קלים במידה רבה מאלו שהיו מושתים אלמלא נטילת האחריות מצד הנאשמים ואלמלא הסדרי הטיעון.

כך, למשל, בעניין ניסים מור, המשיב שם נטל אחריות על מעשיו, הורשע על פי הודאתו, במסגרת הסדר טיעון שלא התייחס לעונש, בהפרת אמונים ובהטרדה מינית – בגין שלוש פרשות המתייחסות לשלוש שוטרות ששתיים מהן היו שוטרות זוטרות והשלישית קצינה, על רקע קשרים אינטימיים של המשיב עם שלוש השוטרות, בהיותו בדרגת ניצב ובתפקיד סמפק"ל המשטרה. עונשו של המשיב

הועמד על ארבעה חודשי מאסר בעבודות שירות, וזאת " ... [ו]משאין דרכה של ערכאת הערעור – לא כל שכן "בגלגול שלישי" – למצות את הדין עם נאשם".

נסיבותיו של עניין ניסים מור קלות במידה רבה מאלה של נסיבות הרשעת המערער, בראש ובראשונה לנוכח נטילת האחריות מצד ניסים מור על מעשיו ובשים לב לכך ששם דובר בשלוש פרשות שהתרחשו במשך כמחצית השנה ביחס לשלוש שוטרות, לעומת התנהלותו הסדרתית של המערער בשמונה פרשות כלפי שמונה שוטרות במהלך שנים רבות. כמו כן, אין להתעלם מכך ששם דובר בקבלת רשות ערעור של המדינה "בגלגול שלישי" על מידת העונש, כאשר כידוע ככלל ערכאת הערעור אינה ממצה את הדין בקבלה ערעור מדינה על קולת העונש.

להשוואה בין עניין ניסים מור לנסיבות המקרה דן, ראו דברי חברתי האב"ד, בפסק דיננו הקודם:

"אכן, בפרשת ניסים מור קיימים אלמנטים שאינם קיימים במקרה בו עסקינן ... ואולם, מעבר לשני האלמנטים האמורים, העניין שלפנינו חמור עשרות מונים מפרשת ניסים מור – מספר השוטרות והיקף התנהלותו של שחם במהלך לא פחות מ-5 שנים לעומת התנהלותו של מור מול 3 שוטרות בלבד במהלך כמחצית שנה אחת; יצירת קשרים אסורים וקיומם בענייננו של שחם, כאשר בחלק מן הפרשות נמשכו הקשרים זמן רב, לעומת מור שאך ניסה את מזלו ללא הצלחה".

28. מתחם העונש ההולם הכולל שנקבע על ידי בית משפט קמא, של "מאסר שירוצה בדרך של עבודות שירות ועד ל-18 חודשי מאסר", הוא ראוי בנסיבות העניין, בשים לב לנסיבות הכוללות והמצטברות של כל מעשי העבירה של הפרת אמונים שבשמונה הפרשות, לרבות העבירה של מעשה מגונה והעבירה של הטרדה מינית שגם בהן הורשע המערער.

29. אילו הודה המערער ונטל אחריות על מעשי העבירות שביצע – היה מקום למקם את עונשו במקום נמוך יותר ממרכז המתחם. אולם, משהמשיך המערער להתנער מאחריותו על מעשיו הפליליים, בדין קבע בית משפט קמא כי יש למקם את עונשו של המערער במרכז מתחם העונש ההולם הכולל.

30. בתסקיר שירות המבחן צוין, בין היתר, כי המערער "מסר כי לאורך השנים ובהיותו בשירות המשטרה וחשוף למפגשים רבים עם נשים, נהג לקיים קשרים אינטימיים עם נשים. הוא התייחס לקשרים אלו, כקשרים הדדיים ולגיטימיים עם נשים בוגרות... לדבריו, מדובר בהתנהגות שהיתה רווחת בסביבתו, אין בה היבט פלילי...".

יתרה מזו, המערער ניסה באופן חוזר ונשנה לטעון כי, כביכול, מעשיו, לרבות קיום יחסים אינטימיים עם שוטרות ומעשים דומים מצד מפקדים אחרים במשטרה דווקא, בהבדל מאשר מצד מפקדים בצבא, אינם בגדר עבירה פלילית, כי אם לכל היותר בגדר עבירה משמעתית קלה – תוך התעלמות מדברים שהבהרנו בפסק דיננו הקודם בעניין פליליות מעשיו (ומעשים דומים מצד מפקדים במשטרה, ולא רק בצבא) ובדבר חומרתם.

ראו לעניין זה הדברים שכתבה חברתי האב"ד בפסק דיננו הקודם:

"... הסוגיה העומדת לדיון אינה כלל ועיקר בשאלה הכללית בדבר פגיעה בחופש המיני בין בגירים, אלא אך ורק בקונטקסט המסוים והקונקרטי של

קיום יחסים מיניים במסגרת העבודה, בתוך ארגון היררכי, בין עובד ציבור בעל דרגה גבוהה לכפיפה לו... פגיעה הנובעת מהתנהגותו הפסולה של עובד הציבור, שביטויה בניצול של פערי הכוחות למינוף וסיפוק צרכים אישיים. טובת ההנאה שצומחת לבעל הסמכות בנסיבות כאלה היא הנגועה בשחיתות... וכך ביתר שאת במסגרת המשטרה – ארגון בעל מבנה היררכי... בארגון כזה – ניצול המעמד והדרגה לצורך מימוש מאויים מיניים, הוא בעל חומרה ייחודית...".

כמו כן, ראו הדברים שצינתי בפסקה 8 לחוות דעתי בפסק דיננו הקודם:

"... האינטרס הציבורי חד הוא, בין אם מדובר בקצינים במשטרה ובין אם מדובר בקצינים בצה"ל – בין היתר, כי יידעו כל אם ואב השולחים את בנותיהם לשרת באחת מזרועות הביטחון, אם בצה"ל ואם במשמר הגבול (מג"ב) או בשח"ם (שירות חובה במשטרה), שבנותיהם לא תוטרדנה מינית על ידי מפקדיהן ושהמפקדים לא ינצלו לרעה את דרגתם, את תפקידם ואת מרותם כדי לקיים עמן יחסים אינטימיים, כמעשיו של שחם...".

31. ניתן אפוא לומר כי המערער פגע פגיעה נוספת בציבור גדול של כ-30,000 שוטרות ושוטרים בכך שניסה באופן עקבי להציג את מעשיו כלגיטימיים ורווחים במסגרת המשטרה.

32. בשולי הדברים אוסיף כי יש מקום לגנות את התקפותיו הבלתי מוצדקות של המערער, נאשם שהורשע בפלילים, על רשויות החקירה ואכיפת החוק, ואת ניסיונו הבלתי ראוי להפוך מנאשם-מורשע למאשים ואף לקורבן כביכול, וזאת במיוחד לאחר שנדחו בפסק דיננו הקודם טענתו בדבר חפותו וכן טענתו להגנה מן הצדק בגין אכיפה בררנית.

סיכומם של דברים

33. **לסיכום**, בניגוד לנטען על ידי ב"כ המערער, בגזר דינו של בית משפט קמא כלל לא נפלו שגיאות מהותיות; האמור בגזר הדין תואם את האמור בפסק דיננו הקודם; מתחם העונש ההולם הכולל שנקבע על ידי בית משפט קמא הוא ראוי; וגם מיקומו של העונש במרכז המתחם, הוא ראוי בנסיבות הכוללות. בית משפט קמא התחשב כדין בעיקר בעקרון ההלימה, לצד השיקול הראוי והמתחייב של הרתעת הרבים, ושקל היטב את מכלול הנסיבות הרלוונטיות של העבירות ואת מכלול הנסיבות המקלות, האישיות והמשפחתיות, של המערער.

אכן, העונש שהושת על המערער אינו קל, אך הוא הולם את חומרת העבירות שבהן הורשע, את ריבוי מעשי העבירות, את מכלול הנסיבות של העבירות ואת התנהלותו הכוללת של המערער, לאורך מספר רב של שנים, כלפי שמונה שוטרות צעירות וזוטרות, בהיותו בדרגה בכירה ביותר במשטרה, האמונה על שמירת החוק – מבלי לקחת אחריות על מעשיו הפליליים ותוך ניסיון פסול להציג את מעשיו הפליליים ככשרים.

מכל מקום, בנסיבות הכוללות אין בעונש שהוטל על המערער חומרה יתרה המצדיקה את התערבותנו כערכאת ערעור.

סוף דבר

34. אני מציע לחברותיי להרכב לדחות את הערעור, תוך הותרת כל רכיבי גזר הדין כל כנס – מלבד הפיצוי שבו חויב המערער לשלם לשוטר ח.ח.

מרדכי לוי, שופט

השופט מרים דיסקין, אב"ד

אני מסכימה.

מרים דיסקין שופטת עמיתה, אב"ד

השופטת גיליה רביד

אני מסכימה.

גיליה רביד, שופטת

אחרית דבר

הוחלט אפוא כאמור בפסק הדין של השופט מרדכי לוי – לדחות את הערעור, כפוף לביטול הפיצוי השגוי שנפסק לשוטר ח.ח.

גיליה רביד, שופטת

מרדכי לוי, שופט

מרים דיסקין, שופטת עמיתה